Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Олониитын-политическэ газетэ

1991 ИЮНЬ 11 ВТОРНИК № 114 (18237) сэн 6 мун.

Углөөдэр—РСФСР-эй Президентын hунгалта

Үнөөдэрэй шухала асуудал

ЭНЭМНАЙЛ БҮГЭДЫН ХАБААДАХА ХЭРЭГ

олоной дунда үнинэй hонирхол
эн, анхарал татаhан РСФСР-эй Пре-
ые hунгалгын үдэр хүрэжэ ерэбэ
Углөөдэр үргэн ехэ Россин газар
дээрэ, Балтиин далайн эрьедэ ор-
Калининградhаа эхилээд Номгон
оршоной Курчлай аралнууд хүрэ-
эрхэтэн бүхэн совет хууляар үгтэ-
рхэзэ эдлэжэ, энэ гүрэн түрынгөө
бариха хүнниие hунгахань ха юм.
ай түүхэтэ үйлэ хэрэг мүн. Юуб
ород гүрэнэй түүхэдэ Президент
байгаагүй, харин мүнөөл, хубилган
хэлгын эхилhэнhээ хойшо богоhон
алтануудай ашаар анха түрүүшынхээ
Президент hунгагдахань гээшэ.
hээ энэмнай шэнэ сагай шэнжэ
шуу.

ар нимэhээ ажалша арад зоной
эр hонирхожо, эүгэх сэдьхэлдээ
р абажа, hанаата боложо байна-
хэндэшье ойлгосотой ааб даа. Пре-
тын hунгалта хадаа эзлжээтэ, ёhы-
ө үнэргэгдэдэг хэмжээ ябуулга
гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ
татай саашанхи бүхы ажабайдалаа,
ссохи бүхы хэрэгүүдээ хүн бүхэ-
олбожо, ехэ найдалда абтажа бай-
ь элэгэр харагдана. Нээрэшэ, hүү-
дүрбэ-табан жэлэй туршада орон
байдалнай бутаран hандажа, үй-
ийн хэмжээн эрид дөошолжо, эд
аншье, эдихэ хоолшье хомор боло-
саарhаан талоноор наймаагаа абажа,
оной ажабайдал, ажаhуудал нилээд
тоод байhаниинь нюуса бэшэ. Ин-
айдалhаа боложо, улад зоной абари
нуудана, нацинууд болон арад үндэ-
эй хоорондо хёмороо зүришэлдөө-
үнгэрхэдөө алалдаан, хюдалсаан
жэ байнхай бишүү. Иимэ оршон
алда засаг түрэёэ хэндэ найдахабиб-
эн тэрэниие тогтонижуулжа шадаха
б. кандидадуудай хэниинь мэргэжэл
барингаа, дүй дүршэлэйнгөө, абари
йнгаа талаар энэ харюусалгатай,
хүшэр «ашаа» даажа аба-
Иимэрхүү орёо асуудалнууд хүн
эй ухаан бодолдо мүнөө эзэлүүд-
ороно ёhотой. Харин шинидхэхэ саг-
нэгэл хоног болобо ха юм.

нгалтын зарлагдаhанhаа, Президент-
андидадуудай бүридхэлдэ абтаhанhаа
элдэб политическэ хүдэлөөнүүд,
нууд болон нютагай Советүүд,
ша коллективүүд нилээд ехэ эмхид-
ишье ойлгууламжыншье хүдэлмэри
а гэжэ булта hайн мэдэнэ ха юм-
Теэд бэлэдхэлэй ябуулганууда-
бага сагай үгтэhэн дээрэhээ зарим
уудай hунгагшад бүхы кандидадуу-
хүсэд танилсажа, ажалайнь намтар
н тэдэнэй программануудые дүүрэн
эгэр шэнжэлжэ, шудалжа шадаа-
ий байжа болохо. Гэбэшэ Түбэй те-
ренеэр хэгдэдэг «Хэниинь хэн гээ-
гэhэн hонирхолтой дамжуулганууд-
бага бэшэ мэдээсэлнүүдые абаhан

байха гэжэ hананабди. Хэблэлдэшье, тэрэ тоодо манай «Буряад үнэн» газетын хуудаhанууд дээрэшье, хорёод үдэрэй туршада ходол хүн зоной — хүдэлмэришэд, таряашад болон интеллигенциин hанамжа дурадхалнууд толилогдожо байгаа юм. Тиихэдээ ганса нэгыень үлүүсэ харуулха, нүгөөдүүлынь тоонгүй гараха ябадал гаргагдаагүй гэжэ сэхэ хэлэхэ байнабди. Ажалшадай бэшэтүүд тэрэл зандань үгтэhэн байгаа.

Июниин 8-най номерто бидэ бүхы кандидадуудай дүрэ зурагуудые хуряангы намтартайнь толилоо hэмди. Юуб гэхэдэ, hунгалтын үдэр энэ газетын бүхы уншагшадта хүрөөд байхаар, зорюута урид толилхо гэжэ хэлсэгдэг. Энэниие хүн буруушаахагүй байха гэжэ hанагдана.

Россин Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэhэн кандидадууднай бултадаа нэрэтэй түрэтэй, олондо хүндэтэй хүнүүд ха юм дээ.

Вадим Викторович Бакатин олон жилдэ ажахын ба партийна хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ хүдэлөө, СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр байгаа, мүнөө Аюулгүйн Советэй гэшүүн байхадаа, нилээд ехэ харюусалгатай ажал ябуулна гээшэ.

Борис Николаевич Ельцин хадаа олон түмэндэ мэдээжэ, Россин Гүрэнэй бүрин эрхэтэ байдалтай болохо хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулаа ха юм.

Владимир Вольфович Жириновский олониитэдэ ехээр мэдээжэ болоогүй байжа болохо. Тиигэбэшье хубилган шэнэдхэлгэдэ өөhэдынгөө хубитые оруулха зорилготой либерально-демократическа парти байгуулаад, мүнөө тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ болоод байна ха юм.

Альберт Михайлович Макашов СССР-эй арадай депутат болоhоор партиин съезд болон Советүүдэй съезднүүд дээрэ эрид шанга, өөрын бодомжотой үгэ хэлэжэ, олоной дура татаhан байна бшүү.

Харин Николай Иванович Рыжков эдэн соohоо эгээл олондо үргэнөөр мэдээжэ болоhон хүн. Үйлэдбэри, экономико, арад зоной ажабайдал hайнаар мэдэхэ, түбшэн дарүү, налгай зохид абари зантай түрэнэй ехэ хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн мүн. Манай республикада ябаhан, бага бэшэ туhашье хүргэhэн байна гэжэ булта мэдэнэбди.

Аман-Гельды Молдагазыевич Тулеевэй ажахын элитэ хүтэлбэрилэгшэ байhанаа хэрэг дээрэнь харуулжа, Кемеровскэ областной Советэй түрүүлэгшээр hунгагдаhаниинь тэрэнэй ехэ арга боломжые харуулна ха юм. Эндэ hая Улаан-Удын hунгагшадтай уулзахадаа, ажалша зоной hуудал байдал hайсахан мэдэхэ байhанаа гэршэлээ. Тоб гэмэ, бодомжотой программатаяа танилсуулаа юм. Тэрээнтэй уулзаhан, хөөрэлдэhэн зоной аурхэ сэдьхэлдэ hайхан бодол түрүүлhэн, бэе тээшээ олониие татаhан байха.

hунгалтын үдэр Президентые hунгахазуурва манай Россин гүрэнэй вице-президентын тушаалда хэнэй дэбжүүлэгдэhые хараадаа абаха ёhотойбди. Тэдэмнай Президентдэ кандидадуудай шэлэжэ олоhон, найдамтай хүнүүд гэжэ хэлэхэ үндэhэ барима би гээшэ. Олонхинь СССР-эй болон РСФСР-эй арадай депутадуудаар hунгагданхай, гүрэн түрын, ажахын ба эрдэм гэгээрэлэй ехэ тушаалнуудые даажа байhан хүнүүд болоно гээшэ. Президентын түлөө дуугаа үгэхэдөө тэрэнэй нэрлэhэн вице-президентын түлөө бабал дуугаа үгэнэбди гэжэ бодохо хэрэгтэй болоно.

Иигээд лэ үглөөдэр манай республикын hунгуулнин бүхы участогуудай үүдэн сэлигдэжэ, та бүгэдые эрхэтэнхэйнгээ хүндэтэ уялые дүүргэхыетнай уряалхань бшүү. Тиихэдээ hунгагша бүхэн гүн ухаагаараа бодомжолжо, сэдьхэл, hэшхэлhээ өөрынгөө дуу хэн нэгэнэй түлөө заатагүй үгэхэ байха гэжэ найданабди. Ажалай үдэрые амаралтын болгожо, hунгалта үнгэргэхэ гэhэн урмандань хүн бүхэн энэ харюусалгатай хэрэгтэ хабаадаха ёhотой гэжэ батаар этигэнэбди.

Бүгэдөөрөө РСФСР-эй Президентын hунгалтада хабаадаял!

П. НИМАЕВ,
редакторай орлогшо.

МАРГАХА ЮУМЭН БАЙГААГҮЙ

Россин Президентын тушаалда зургаан хүнэй элирүүлэгдэхэдэ энэ үндэр тушаалые Николай Иванович Рыжковой эзэлхэ ёhотой байhандань маргаагүй hэм. Юуб гэхэдэ, бусад кандидадуудай нэгэниинь-шье энэ тушаалда таараагүй зон гэжэ hананаб. Генерал-полковник А. М. Макашов, В. В. Жириновский тухай юун гэжэ хэлэхэ ёhотойбиб? Би тэдэниие мэдэхэгүйб. Олон хүн тэдэниие мэдэхэгүй. Энэ талаар бодоходо кандидадуудай элирүүлэгдэhэнэй удаа гурбан недели болоод hунгалта үнгэргэхэ гээшэ. Президентые hунгаха хуули хасагдаруулhан хэрэг болоно гэхэ байнаб. Энэ бэлзор эдэ кандидадуудай нэгэндэ — Б. Н. Ельциндэ туhатай. Юуб гэхэдэ, тэрэ мүнөө үедэ зоной дунда ехэ хүндэтэй байна. Гэхэтэй хамта тэрэнэйшье хүндэ баhал унажа байна хаш. Тэрэнэй хүтэлбэриин онол арганнуудтай, программатай hайнаар танилсаhан хүнүүд тэрэниие ойлгожо байна.

Саашань хэлэхэдэ, үшөө нэгэ кандидат А. М. Тулеев тухай юумэ hайн мэдэнэгүйб. Тэрэ манай нишэ ерээ гээшэ ааб даа. Уулзаха арга олдоогүй. Гэбэшье телевизор харахадам, тэрэ намда hайшаагдаагүй. hайрхуушаг хүн хаш. Ажабайдал, хүн зониие мэдэхэ, ажахын хүдэлмэриин зарим тэды дүршэлтэй хүн байна. Тэрэ нимэ ехэ республикые хүтэлбэрилхэдэ, энэ үшөөл бага.

Энэ талаар В. В. Бакатин нилээд дүршэлтэй, юумэ харюусалгатайгаар, бодомжотойгоор хэжэ hураhан хүн юм байна. Программань баhал hайн. Тиигэбэшье Рыжковто тэрэ хүрэхэгүй.

Ажахы хүтэлбэрилэгшын нюдөөр Б. Н. Ельциниие сэгнэхэ болоо hаа, тэрээндэ тогтуурритай, тэгшэ хараа бодол хэрэгтэй. Тэрэ hүүлэй жэлнүүдтэ элдэб ондоо тээшээ «хэлбэлзэжэ» байhан хүндэ этигэхэ арга үгы. Гадна РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумдэхи харилсаае муудхаа. Юрэдөөл, тэрэнэй саашадаа юушье хэхэеэ байhыень ойлгохын аргагүй хүн.

Харин Россин Президентээр Н. И. Рыжковой hунгагдаа hаань, байдалнай тогтуурритай болохо, экономическа талааршье хубилалтанууд болохо hэн. Мүнөө болоод байхада, түрүүшын ээлжээнэй эд бараанай, эдеэ хоолой сэн хэды ехээр нэмээд байна гээшэб? Н. И. Рыжковой дурадхаhан сэжүүдэй реформо, тэрэнэй программа абаа hаа, манай орон иимэ хүндэ хүшэр байдалда орохогүй hэн гэжэ мүнөө элирээд байна.

А. ШАПИРО,
«Бурятмебель» нэгдэлэй генеральна директор,
Буряадай ССР-эй арадай депутат.

А. М. МАКАШОВОЙ ПРОГРАММА hАЙШААЛТАЙ

Россин Федерацийн Президентын тушаалда тон лэ таарама, арад зоной ажабайдалай, юрэнхыдөө, гүрэн түрынгөө урагшатай, урматай хүгжэлтые тодорхойлхо хүниие олон соohоо шэлэжэ, олоной дуугаар баталха гээшэ яhалашье харюусалгатай хэрэг гээшэ бээ. Илангаяа мүнөө сагай, дэлгүүрэй экономикодо шэлэжэн орохо үеын, хүшэр сагта арад түмэнэй ажана hуудал байдал үмэгшэлхэ, үндэhэ яhатанай хэрилсаануудые эб нэгэн байлгаха гэхэ мэтын удха шанартай үйлэ хэрэгүүдые холын хараатайгаар хүтэлбэрилхэ, эмхидхэхэ хүн РСФСР-эй Президентын үндэр тушаалда hунгагдаха ёhотой.

Россин Федерацийн Президентээр hунгагдаха кандидадуудай дундаhаа А. М. Макашовой программа намда илангаяа hайшаагдана. Хэрбээ залуубтар сэрэгэй алба хаагша РСФСР-эй Президент болоо hаа, 100-гаад үндэhэ яhатанhаа бүридэhэн республикын хүн зоной дунда эб нэгэтэ энэрхы сэдьхэл бодолой хумүүжэл hэргээхэб, хүгжөөхэб гэhэн байна. Гадна үнгэрhэн дайнда эрэлхэг зориг харуулжа, илалта шэрээлсэhэн фронтовигуудай алдар габьяе мүнхэлхэ, тэдэниие гүрэн түрын удха шанартайгаар ёholхо тухай мүн ш мэдүүлээ.

Нүхэр А. М. Макашов харинн хэдэн гүрэндэ ябаhан, илангаяа Германидэ булэг совет сэрэгшэдтэй алба хэhэн байна. Тиихэдэ тэндэхэ хүндэтэй хүнүүдтэй уулзаhан, танилсаhан, тус ороной хүгжэлтые ойлгожо абаhан хүн юм. Хэрбээ А. М. Макашов Россин Федерацийн Президентын үндэр тушаалда дэбжүүлэгдэбэл, саашадаа Эхэ орондоо үнэншэ, үндэhэ яhатанай дунда эб хамтын хүмүүжэл болбосорол үргэдэхэ, хүгжэлтын түрүү эзэгын гүрэнүүдэй жишээгээр hуудал байдалнайшье hайжарха hэн ха.

Ц. НОМТОЕВ,
Буряадай арадай поэт,
Социалис Ажалай Герой.

МИНИИ hАНАМЖА

РСФСР-эй Президентын hунгалта тухай, тэрэ тушаалда дэбжүүлэгдэhэн кандидадууд тухай мүнөө эрхэтэй бүхэн бодомжолно ёhотой. Бишье баhа хэниинь шэлэжэ hунгахаяа үни хада шинидэнхэйб. Миний hанахада, гансал Б. Н. Ельцинэй түлөө дуугаа үгэхэ ёhотойбди.

РСФСР-эй Президентдэ кандидат, пенсидэ гараhан Н. И. Рыжков хаанаhаа Россие өөдэнь үргэжэ шадахаб даа. Б. Н. Ельцин 60 наhатай болобошье, Россин Федерацийн арад зониие ударидаха, манай этигэл найдабариие харюулжа шадаха гээд онсолон тэмдэглэхэ байнаб.

Н. НАМЖИЛОВ.

БАКАТИН ГҮ, АЛИ ТУЛЕЕВ?

Үдэр, hүниин ошохо тума РСФСР-эй Президентын hунгалтын үдэр ойртоно. Миний hанахада, Президентын тушаалда кандидадуудай нэгэниинь-шье июниин 12-ой hунгалтын дүнгөөр Президент боложо шадахагүй ха.

Президентдэ кандидадууд соohоо Н. И. Рыжков Б. Н. Ельцин хоёр лэ ехэ арга боломжотой гээд хүнүүд тооло-но, хэблэлдэ гол түлэб эдэ хоёр кандидатура тухай хэлэгдэнэ хэбэртэй. Үнэн дээрээ эдэ хоёрнай шэхэндэ хашартай болоhон, гүрэнэй ба партийна ажал ябуулгадаа ехэ амжалта түйлажа шадаагүй, гүрэнөө мүнөөнэйнь мухарданги байдал хүрэтэр унагааhан, ороной-гоо экономикые hайжаруулжа шадаагүй хүтэлбэрилэгшэд ха юм.

Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэhэн 6 кандидат соohоо В. В. Бакатин А. М. Тулеев хоёрой али нэгэниинь манай Россие ударидажа, гээгдэл хохидоhоо гаргаха шадалтай хүнүүд гэжэ ойлгобоб. Би өөрөө В. В. Бакатинай гү, али А. М. Тулеевэй түлөө дуугаа үгэхэб. Тэдэ хоёр hаhаараа эзлуу, эдэбхи үүсхэлтэй, ямаршье юумэ шэнэ эрилтэнүүдэй үндэhөөр хаража үзэхэ арга шадалтай, эрдэм бэлигтэй, бэрхэ хүнүүд ха юм. Эдэнэр хэзээдэшье пенсидэ гараhан Н. И. Рыжковhоо, 60 наhа гүйсэhэн Б. Н. Ельцинhээ улүү hайнаар манай олон үндэhэ яhатанhаа бүридэhэн республикые ударидажа шадаха байна.

Г. БУБЕЕВА,
Баргажанай районой Баян-Голой сельпогой худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэ.

«ПРАВДЫН» РЕДАКЦИИН АСУУДАЛДА М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ҮГЭhЭН ХАРЮУ

Асуудал: Ленсоведэй шинидхэбэреэр Ленинград хотын нэрые hэлгэхэ тухай асуулта хотын хүн зоной дунда июниин 12-то үнгэргэдхэзэ байна. Та энээн тушаа юун гэжэ бодоноб-та?

Харюу: Хотын ажаhуургшадай түүхэтэ дурасхаалда, хэдэн арбаад миллион совет хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ Ленинград онсо hүүри ээлдэг гээшэ. Манай үеын олон хүнүүдтэ тэрэнэй нэрэ гүнзэгы удхатайгаар ойлгогдодог.

Энэ агуугэхэ хото агуугэхэ хүнэй нэрые зүүжэ ябадаг. XX зуун жилэй гүн ехэ ухаатанай, политическэ ба гүрэнэй ажал ябуулагшадай тоодо В. И. Ленин хэтэ мүнхэдөө оронхой. Тиин Нева дээрэхи хототой тэрэнэй ами наhанай гол хэрэг холбоотой байhан. Ленинград гэhэн үгые дуулохадаа, хүнүүдэй ажабайдалда тохёолдоhон баатар габьяата ба гашуудалта хуудаhануудые, фашизмтай тэмсэhэниие, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуугэхэ дайнда бэлэн бэшээр түйлагдаhан Илалта hанаандаа оруулдагбди.

1924 ондо СССР-эй Советүүдэй хоёрдохи съезд дээрэ Ленинэй нэрые мүнхэлхэ тухай абтаhан шинидхэбэри бүхы ороной арадуудай дура хүсэлые элирхэйлээ hэн гэжэ хараада абаха ёhотойбди. Энэчь тон зүб шинидхэбэри байгаа. Тэдэниие хубилгаха ямаршье үндэhэ баримтагүй гэжэ би бэтаар этигэнэб.

(ТАСС).

ХУУЛИ ХАМГААЛГЫН КОМИТЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

Хуули хамгаалха зургаануудай ажал ябуулгые тааралдуулан хүтэлхэ талаар СССР-эй Президентын дэргэдэхи комитедэй ээлжээтэ заседани Ю. В. Голигой түрүүлэлгэ доро үнгэргэгдэбэ. Экономикын hалбарида хэгдэдэг гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ гурим нарижуулха замууд ба хэмжээнүүд зүбшэн хэлсэгдээ.

Экономикын hалбарида гэмтэ ябадал усадхалгада шэглүүлэгдэhэн хуули хамгаалгын инноонэй зургаанууд хоорондоо холбоогүйгөөр, ашаг үрэ багатайгаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. СССР-эй МВД-гэй зохихо зургаануудые шэнэдхэн эмхидхэхэ шухала гэжэ тоологдоо. Хулгайлалгатай, хонжоо наймаантай, экономикодо зорюута hаад хэхэ, эдилгэ абаха ябадалтай, контрабендатай тэмсэхэ талаар хуули хамгаалгын бүхы зургаануудай хүдэлмэриие тааралдуулгые hайжаруулха талаар хэмжээнүүд хараалагдаа. Ажал хүүлэжэ заhаруулгын эмхи зургаануудтахи байдал хаража үзэгдөө. Иимэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдые хамгаалха, материальна талаар хангалгые hайжаруулха хэрэгтэй гэжэ тоологдобо.

Ороной уголовно-заhаруулгын системые хубилгаха хараа шугамай гол зүйлнүүд комитедэр hайшаагдаа.

Нацинууд хоорондын хёмороо зуришэлдөөнүүдэй боложо байhан регионуудай байдалые комитет зубшэн хэлсэбэ.

Урда-Осетидэхи, Армє ...н ба Азербайджанай хилэ дээрэхи байдалые тогтонижоруулха талаар СССР-эй МВД-гэй дотоодын хэрэгүүдэй, гүрэнэй аюулгүйе сахиха зургаануудай, прокуратурын ба дотоодын сэрэгүүдэй абажа байhан хэмжээнүүд hайшаагдаа.

Орон соо хуули гурим бэхижүүлхэ талаар бүсадшье асуудалнууд хаража үзэгдэhэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай ГЭШҮҮНЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн А. Сергеев КПСС-ай онсо съезд заралха талаар эмхидхэлэй комитет байгуулха үүсхэл гаргаба. «КПСС-эй болон Россин Компартиин ЦК-нуудай hүүлэй Пленумүүдэй дүнгүүд, тэдэнэй hүүлээр экономикые ба гүрэниие hандаргаха программануудай ехэ эдэбхитэйгээр бэелүүлэгдэжэ байгаа иимэ үүсхэл гаргаха үндэhэ барима боложо үгөө гэжэ эрдэмтэ-экономист тэмдэглэнэ. Ороной коммунистнуудта, бүхы ажалшадта хандаhан Хандалгань хэблэлдэ толилогдоо hэн.

РСФСР-эй Президентдэ кандидат А. Макашовтой хамтаржа, Россин вице-президентын тушаалда hунгагдахаар А. Сергеев зүбшөөлөө үгэнхэй. Президентые hунгаха hунгалтын урдахи компаниин үедэ Россин ажалша коллективүүдтэй уулзахадаа, бодомжолжо байха саг бергадаа гэжэ эсэслэн ойлгооб гээд Хандалга соо мэдүүлнэ. Парти үнэн сэхэ бэшэ коммунистнуудhаа эсэслэн сэбэрлэгдэхэ ёhотой.

Партийна организацинуудай болон ажалша коллективүүдэй тогтоолнуудые тэрээндэ эльгээхэ адресуудые — Москвадахи Урданай талмай (КПСС-эй ЦК) болон Ленинградтахи Ниитын-политическэ түбые тэрэ нэрлэнэ. ЦК-гай гэшүүн өөрынгөө үүсхэлые нюуса далдаар бэелүүлхэеэ hанана бэшэ. «Арад зондо харша политика бэелүүлдэг» можо КПСС-эй ЦК-да бии, «Союзые ба Россие hалгаха» хараа шугамhаа амяарлаха саг ерээ гэжэ тэрэ тоолоно.

(ТАСС).

СОЮЗЫЕ ЗАНДАНЬ ҮЛӨӨХЭ

Эхэ ороной экономикые гуримшуулан хубилгаха, демократическа түйлалтэнүудые бэхижүүлхэ ба граждан дай зайсуулха талаар либеральна хүсэнүүдэй зорилгонууд Москвада боложо үнэрhэн Россин арадай фронтын (РНФ) нэгэдэхи съезддэ хабаадагшадай гол анхаралда байба. 13 союзна республикануудhаа 300 гаран делегадууд болон айлшад хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадаба.

Урдань РНФ-дэ ородоггүй зарим эмхинүүд тэрээнтэй харилсаа холбоо тогтоохоор бэлэн байhанаа элирхэйлээ. Тэдэнэй тоодо «Ородой түб», Украинын «Эсэгэ ороной хуралдаан», «Ородуудай hалбаран хүгжэхын түлөө хүдэлөөн», Ялтын «Оптимист» эмхи, Свердловскын «Этигэл найдалай далбага» болон бусад оролсоно.

3. Гамсахурдиа түрүүтэй Грузиин правительствын бэелүүлдэг осетин арадые хашаха хабшаха политикые эрид буруушааhан тогтоол съезд баталан абаба.

Эрдэм ухаа ехээр хэрэглэдэг технологиин ба уласхоорондын хамжаанай ээрэдэ Россин арадай фронт Авраам Линкольнын жишээе, Петр Столыпинай захяае ба «Шэнэ индустриальна ороннуудай» дүй дүршэлые хүтэлбэри болгохо гэжэ хуралдаан дээрэ онсолон заагдаба.

Ороной газар дайдые бүрин бүтэн зандань үлөөхэ хэрэгтэй гэжэ делегадууд хэлээ. «Бүрин эрхэтэ гүрэнүүдэй Союз» болгон тэрэниие hалгааха гэhэн зүүнэй радикалнуудай болон сепаратистнуудай hэдэлгэнүүдые буруушааба. Б. Ельцинэй бэелүүлдэг политика Эсэгэ ороной олон зуун жилэй гүрэн түрын үндэhэ hуурие hандаргана, арадуудай бодото аша туhада зүришэнэ гэжэ съезд дээрэ хэлэгдээ.

(РосТАСС).

Хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд

Совет искусствын талаар габьяатай байhанайнь түлөө СССР-эй Науканууудэй академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институтай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, искусство шэнжэлэгын талаар кандидат **Соктоева** Инесса Ильиничнада **«РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указаар олгогдобо.

Үглөөдэр—РСФСР-эй Президентын hунгалта

Үнөөдэрэй шухала асуудал

ДУУГАА ҮГЭХЭ ГУРИМ ТУХАЙ

РСФСР-эй Президентын hунгалтые манай республикада хэхэ округной hунгуулиин комиссии түрүүлэгшэ А. Б. ОНОВТО манай корреспондент С. ОЧИРОВ hунгалтын урда тээ хандажа, хэдэн асуудалнуудта харюусахыйhан байна. Комиссиин түрүүлэгшын үгэhэн харюунүүд үгтэбэ.

УДАЛ: — **Александр ич, миниий түрүүшын нимэ байна. Манай ликада РСФСР-эй Пре-ин hунгалтые үнэргэхэ ямар хүдэлмэри ябуу-гээшэб!**

ОУ: — Округной hун-комисси «РСФСР-эй ндум тухай» РСФСР-эй ай зохилдуулан, Пре-ин hунгалтада бэлэдхэ-лээд ехэ хүдэлмэри ан байна. Республикын айонуудта, районно, го-й болон участково hун-комиссинууд бии бол-hэн. Бүхы дээрээ рай-болон городской 26, во 806 комиссинууд юм. Мүнөө дээрээ комиссинууд hунгагша-список үни хада та-hунгалта үнэргэхэ нюусаар дуугаа үгэхэ-нууд болон hунгалтада й бүхы бусадшье юу-лэн болгогдоод байна. ю, зүүй үедэ заха хо-үүртэнүүд, заимханууд, ууд, барилгашад, ангуу-ээ мэтэ холын замда хүнүүдэй дуугаа үгэхэ олгохо, тэдээндэ хүрэхэ дууд болон бусад транспорт — бүгэдэ хараада абтанхай, урид хэлсээнүүд баталгданхай. Тиихэлээрээ республикэй бүхы хүн зоной референдумдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха арга гүйсэдөөр олгогдоо гэхэдэ, алдуу болохогүй.

АСУУДАЛ: — **РСФСР-эй Президентые hунгаха гурим тухай хөөрэжэ үгыт.**

ХАРЮУ: — РСФСР-эй Президентын hунгалта июниин 12-то үглөөнэй 7 сагhаа үдэшын 22 саг болотор үргэлжэлхэ юм. hунгагша бүхэндэ нэгэ-нэгэ бюллетень үгтэхэ. Тэрэ бюллетень соонь РСФСР-эй Президентдэ кандидадуудай фамили, нэрэ, обог, тэрэл кандидадуудтай эзэргэлэн РСФСР-эй вице-президентын фамили, нэрэ, обог, бэшээтэй байха. hунгагша тиимэ нэгэ бюллетень абаад, РСФСР-эй Президент болохо 6 кандидадууд соohоо гансал хүнэй фамили, нэрэ, обог орхижо, бусад фамилинуудыень зураха ёhотой юм. Хэрбээ хоёр хүнэй фамили, нэрэ, обог орхигдоhон байбал, тиимэ бюллетень үнэнтэ бэшэ гэжэ тоологдохо байна. РСФСР-эй Президентдэ ямар кандидадай түлөө hунагша дуугаа үгөөб, тэрэл кандидадтай эзэргэлэн бэшээтэй вице-президентын түлөө дуугаа үгэбэ гэжэ тоологдохо. Өндөогоор хэлэбэл, РСФСР-эй вице-президентдэ кандидадууд hунгалтын дүнгүүдтэ хабаатай бэшэ.

АСУУДАЛ: — **hунгагша өндоо hунгагшын түлөө дуугаа үгэжэ болохо гү!**

Харюу: — Үгы. Хэрбээ hунгагша ямар нэгэн шалтагаанаар өндоо тэрээнэй яаралтайгаар ошохо болсо hаа,' тэрэ ошоhон газартаа hунгаха талон hунгуулиин комиссиhаа абажа гараха ёhотой. Бюллетень абаhан hунгагша бүхэн список соо тэрэнээ баталжа, гараа табиха үялгатай.

АСУУДАЛ: — **РСФСР-эй Президентын hунгалта тухай юрэнхы дээрэнь Танай hанамжа ямар бэ!**

ХАРЮУ: — РСФСР-эй Президентын hунгалтые тон богони болзор соо — hаршье болохогүй саг соо гал түймэр үнтэрсаахада гүйhэндэл үнэргэхэ гээшэнь нэгэншье hайн юумэн үгы. Президентэй болохобо тиигэтэрээ яараха шалтаг байгаа гү? Үгы ааб даа.

РСФСР-эй Президентдэ кандидадуудай хэнэйшье түлөө дуугаа үгэхэмни өөрынни нюуса болоно. Юрэнхыдөө, хэнэйнь түлөө шэлэжэ дуугаа үгэхэнь — hунгагшыч хэрэг ха юм.

Б. Н. Ельцин — Н. И. Рыжков

ЮУНЭЙ ТҮЛӨӨБ

1. Худалдажа абаха, худалдаха эрхэтэйгээр газар ымсын болгохын түлөө.

2. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые ба байгаалиин бүлэгүүдые ымсын зөөри болгохын, гүрэнэй предприятинуудые акционернэ болгохын түлөө.

3. Засаг эрхилэлгын эмхи зургаан болохо Советүүдые усадхахыч, парламентнуудые тогтоохын түлөө.

4. «Үндэhэн» нацида хабаатай бэшэ хүнүүдэй эрхэнүүдые хаhадаг Прибалтикын ба Грузиин политическэ засаг захиргаае дэмжэхын түлөө.

5. Гуримшуулагдадаггүй дэлгүүрэй ба дура хоргоороо сэнгүүдэй (хизааргүйгөөр) тогтолгын түлөө.

6. Союзай гүрэнэй ниитэ нэгэн байлгые hандаргалгада хүргэхэ конфедеративна үндэhэ hуури дээрэ бүрин эрхэтэй гүрэнүүдэй Союз тогтоохын түлөө.

7. Орондо бии боложо байhан үйлэдбэри эрхилэгшэдэй аша туhада реформо үнэргэхын, гадаадын капитал сүлөөтэйгөөр хэрэглэхын түлөө.

8. Россин армии байгуулхын, СССР-эй ниитэ нэгэн Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые hандаргалгада хүргэхэ сэрэгэй политикын түлөө.

1. Худалдажа абаха ба худалдаха эрхэгүйгөөр газар бүхы hаhаараа, уг залгамжалан эдлэхын түлөө.

2. Гүрэнэй предприятинуудые ажалша коллективүүдэй ажахын бүрин эрхэтэй хэрэглэмжэдэ дамжуулхын түлөө.

3. Арадай засагай демократическа түхэл янза болохо Советүүдэй түлөө, нютагай өөрын захиргаанай эрхэнүүдые үргэдхэхын түлөө.

4. Ямар үндэhэ яhанай, хаана ажаhуудаг байhанhаань дулдыдангүй, тэрэ тоодо газаашалгын хэмжээнүүдэй хэрэглэгдэдэг республиканууда ажаhуудаг СССР-эй эрхэтэдэй эрхэнүүдые адли тэгшээр хамгаалхын түлөө.

5. Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй ба тон хэрэгтэй эдеэ хоолой сэнгүүдэй хийнohоо гүрэнэй хиналта тогтоохын түлөө.

6. Адли тэгшэ, бүрин эрхэтэ республикануудай Федераци болохо ССР Союзай түлөө, Союзай болон республикануудай хоорондохи этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые тааруу зүбөөр хубаарилхын түлөө.

7. Гансал үйлэдбэри эрхилэгшэдэй бэшэ, харин диилэнхи олонхи ажалша хүнүүдэй аша туhада дэлгүүр хүгжөөхын түлөө.

8. СССР-эй гүрэнэй оборонын ба аюулгүй байдалай, СССР-эй ниитэ нэгэн Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй системэ байhан зандань үлөөжэ, сэрэгэй реформо үнэргэхын, сэрэгэй политика тодорхойлгодо РСФСР-эй үүргые дээшэлүүлхын түлөө.

РСФСР-эй Президентын һунгалтые угтуулан

ҺАНДАРАЛҺАА ХЭН АБАРХАБ? — А. М. МАКАШОВ ГЭЖЭ ҺАНАНАБ

РСФСР-эй Президентдэ зургаан кандидат дэбжүүлэгдэх гэжэ мэдэнэбди. Тэдэн соо-ноо манай Буряадта гансал А. Г. Тулеев майн 30-да өрөөд ошоһон байна. Тиигэжэ Аман Гумирович олохон һунгашадта дүтэ танил болоо. Энээн тухай «Буряад үнэн», бусад республиканска газетэнүүд үргэнөөр бэшээ, мэдээсээ гээшэ, Улаан-Удын телевидени майн 30-да, 31-дэ Тулеевтэй уулзалгануудые харуулаа.

Июнийн 1-дэ, «Хэмнай хэн гэшэбэ?» гэһэн дамжуулгаар В. В. Жириновский угэ хэлээ. Урда тээнь,майн 28-да, түбэй энэ дамжуулгын эзэн В. В. Бакатин болоһон байгаа. Н. И. Рыжков Б. Н. Ельцин хоёрой программа олондо мэдээжэ гэжэ һанагдана. «Правдада» (29.05,91) А. М. Макашовой, «Советская Россида» (24.05. 91) В. В. Жириновскийн программануд толилогдонхой.

Бүхы кандидадуудай программаттай танилсаад байхадаа, тэдэнэй нэрэнүүдые иимээр гуримшуулан табиха арга олдоно: Макашов — Тулеев — Жириновский — Рыжков — Бакатин — Ельцин.

Макашов социализмда үнэн сэхэ байһанаа харуулһан зүүнэй, Ельцин капитализмые нэрлээн бодхоохо баруунай үзэл баримталһан хоёр заха болоно. Программаараа Макашовто эгээл дүтэ кандидат Тулеев байна. Харин Бакатинай программа Ельцинэйхиие дабтаһан байшоо. Жириновский Рыжков хоёрой программа соо капитализмые, социализмые дэмжэһэн үзэгдэлнүүд жэгдэ оролсоно. Рыжковой нэрые Жириновскийн урда табихада болохо байгаа. Тэд хуушанай номенклатурна нэрэнүүд зэргэлээд байхадаа, таараха хэбэртэй.

«Та Ельциниие шэлэн һунгабат — тиигээ һаа, доторой дай абахат. Рыжковые һунгабат — тогтоһон байдалай шэнэ модель абахат. Таанад өөһдөө һунгаба ха юмта. Европын түхэлэй гүрэндэ ажаһуулха гээ һаа — Жириновскиие һунгагты» — гэжэ В. В. Жириновский «Комсомольская правда» (14.05.91) газетэдэ мэдүүлһэн байха юм. Зүб хэлээл даа! Өөр тухайгааш нюунгуй хэлэбэ. Энэмнай Россие Баруун Европын капиталис гурэнүүдэй харгыгаар хүтэлхэ байһан господин Жириновский ха юм! (Телевиденеэр «господин» гэһэн үгэ бү хэрэглэгты, һунгашадые айлгаха гэжэ хөрижо байна һэмнай). Гэхэтэй хамта Жириновский Ельцинэй хэдэг коммунизмда эсэргүү, бүдүүлиг ябадалые эрид буруушааха байба бшуу!

«Хэмнай хэн гэшэбэ?» гэһэн дамжуулга соо В. В. Бакатин социализм капитализм гэжэ байжа ехээр илгаа хэнэнэй хэрэггүй гэбэ, Социализмһаа арсаһан, капитализмые шэлэн абаһан хүн иигэжэ хэлэхэ ёһотой. Вадим Викторович тиимэ хүниинь байшаба гэжэ энэ баримта харуулаа. Обществын байгуулалтын һэлгэлтэ дайгүйгөөр үнгэрдэггүй ха юм. Закавказида, Прибалтикада боложо байһан доторой дайнууд энээниие гэршэлжэ үгэнэ. «Хэн нүхэртэйбши, тэрэнээ хэлэ, тиилхэдэш өөрынш хэн байһые хэлэхэб- гэһэн сэсэн үгэ бии ха юм. Б. Н. Ельцинэй нүхэд хэд бэ? Ландсбергис, Гамсахурдиа! Харин хажуудань съездынүүд дээрэ эргэлжэ һүүгша С. П. Горячева Ельцинэй дайсан! Иимэ жэгтэй нүхэдтэй Россин хүтэлбэрилэгшэнөө һайн юумэ хүлеэхын аргагүй байна. Тиимэһээ доторой дайн тухай Жириновскийн хэлэгшэ үндэһэтэй болоно.

Росси доторахи Ельцинэй нүхэдые дурдаха гээ һаа, жэшээнь, В. Ряшенцев, А. Тарасов, Фильшин гээд нэрлэгдэхэ байна. Буллэг танкнуудай «АНТ концерн» хилэ гараха гэжэ ябатараа баригдаһые, али 140 миллиард түхэриг мүнгэтэ наймаанай хоригдоһые хүү мэдэхэ ха юмбибди. А. М. Макашовой хэлэгшээр, 4—5 процент болохо хүнүүдэй иимэрхүүл аргаар баяжахын түлөө Ельцинэй программа табигдаһхай болоно. «Харин би 95—96 процент болохо арадай түлөө хүдэлхэ, алба хэхэеэ һананаб»,— гэжэ Макашов мэдүүлнэ.

Хэдыдэхи жэлээ карточкаар байнабди. Магазинуудаймнай тагууд хооһон. Энэмнай багадаад, апрелиин 2-һоо эдеэ хоолой, эд бараанай үнэ сэн хэды дахин нэмээгдэбэб! Юун боложо байна гээшэб? Юумые өөрынь нэрээр нэрлэдэг болоё: манда капиталис дэлгүүр хурэжэ ерэнхэйл! Социализмһаа капитализмда оролго боложо байна гээшэл! Энээниие һайн мэдэһэн Макашов хэлэнэ: «Байгша Конституциие ба Хуули нариннаар сахихын түлөө тэмсэхэб. Диктатура тухай хэлэхэ болоо һаа, би Хуулинуудай диктатурын түлөөб».

М. С. Горбачев Б. Н. Ельцин хоёрой байгаа сагта ажабайдалнай үшөө доройтохо, үшөө муу болохо. Би олон хүнэй хүдэлмэригүй болохо тухай хэлэнэб. Орон доторнай, В. И. Щербаковой мэдүүлһэнэй ёһоор, 30—40 миллион хүн хүдэлмэригүй болохо түсэбтэй. Һанаа зобохо юумэн үгы, энэ «табагта» манай республика хүртэхэл байха. Болзорынь хүрэжэ ерэнхэй (Ельцинэй дэмжэһэн шахтернуудай забастовконууд энээниие түргэдхөө): 1991, 1992 онууд! А. М. Макашов июниин 4-дэ телевиденеэр ажалгүйдэлгын аюул тухай тогтожо хэлэбэ һэн гүбэ.

Хүнэй ходо ажалтай байхадаа, ходо салин абахаяа мэдэдэг хадаа, ажалдаа хөрогоор харюусалгагүйгөөр хандадаг болоһыень тогтоһон үе саг элирүүлээ. Хүн хэһэн ажалайнгаа дүүрэн бэшэ эзэн байгаа. Гэхэ гү, али материальна урмашуулгын гурим тухандаа хүргэгдөөгүй үлэшөө. Урданай социалис дэлгүүрэй энэ ехэ дутагдалые усадхаха арга Альберт Михайлович заажа үгэнэ: «Ажалшадые хэһэн үйлэдбэриинь дүүрэн эзэн эрхэбэшэ болгохо хэрэгтэй». Хайшан гээд? Макашовто вице-президентынь, экономическа эрдэмэй доктор А. А. Сергеевэй бэлдэжэ үгэһэн социалис дэлгүүрэй программа бии юм. Энэнь М. А. Чартаевай экономическа модельтэй дутэрхы байгаа ёһотой гээд би һананаб. Юундэб гэхэдэ, Макашов Чартаевта адляар бодомжолно: фабрика, заводуудые үмсэдэ худалдахагүй, харин тэндэ хүдэлжэ байһан ажалша колективүүдтэ тушаажа үгэхэ. Колхоз, совхозуудые тараахагүй, тэдэнэй газар, үһые наймаанда гаргахагүй. Эдеэ хоолой, эд товарай үнэ сэнгые үргэхэгүй, харин һөөргэнь доошонь оруулха. Хэнэн продукциингаа дүүрэн эзэн болоһон совет хүдэлмэришэн, хамтын таряашан дэлхэйе дахин урбуулжа хаяхал! Тиимын тула би Макашовой түлөө дуугаа үгэхэ гэжэ шиидээб.

«Обществын, хүнэй туһада манай гүрэнэй социалис булюу һайн талые аршалха, манда бии байһан баялигые һандаргааха бэшэ, арьбажуулха гээшэ минии гол бодол болоно»,— гээд А. М. Макашов бэшэнэ. Түлбэригүй байра, түлбэригүй нүргуули, түлбэригүй эмшэлгэ, ажалгүйдэлгые мэдэхэгүй общество — эдэ бүгэдэ социалис булюу һайн таланууд болоно гэжэ Макашов телевиденеэр тайлбари хэбэ һэн гүбэ.

«Хэмнай хэн гэшэбэ?» гэһэн дамжуулгаар Альберт Михайлович Макашовые харахадаа, зүб шиидхэбэридэ ерэнэнээ бүри батаар ойлгооб. Гуримтай түбшэн янзаараа, гүндүү, даруу зангаараа тэрэ минии сэдьхэл татаба. Совет Россие һандаран уналгаһаань абарха хүн генерал Макашов байна!

Э. БАЛЖИНИМАЕВ.

Коммунис партиие муушалха, ороной иимэ доройтонги байдалда оролгые тэрээнтэй холбохо ябадал замханагүй. Бүхы муу юумэ партида хаяха, бүхы коммунистнуудые муушалха ушар үсөөн бэшэ. Иимэ байдалда эдэ бүгэдые аниргүй «залгяад» һууха бэшэ, тэдэнэртэ баримтатай харюу үгэхэ, зүб бурууень элирүүлхэ саг тулажа ерээ. Партиин нэрэ хүндые һэргээхэ, зоной этигэлые бүсаахын тула, минии һанахада, партийна организаци бүхэн эрид шууд хэмжээ ябуулгануудые абажа, бэелүүлхэ уялгатай. Эндэ партийна эхин организацинуудай үүргэ тон шухала. Юуб гэхэдэ, тэдэ хүн зондо дүтэ, тэдэнэй дунда хүдэлмэри ябуулна.

Манай совхозой партийна организаци район соогоо томо гэжэ тоологдодог. Бүхыдөө 105 гэшүүнһээ бүридэнэ. Партида «добтолгын» эхилхэһээ хойшо өөрынгөө дураар хөөр хүн лэ партиһаа гараа. Эдэнэй гараһанда халаглахаашье юумэн үгы. Партиһаа эльдэб шалтагаанаар гараха ушар түргэдэнхэй гэжэ мэдэнэбди. Манай райондошье зарим партийна организацинуудай хахад гэшүүдынь гаража ошонхой. Энэ талаар манай партийна организаци бараг байдалтай гэшэ ааб даа. Һая шэнэ хүниие партида абаабди. Энэмнай инженер-электрик Сокто Цырендоржиевич Лодонов болоно. Тэрэ өөрынгөө дураар мэдүүлгэ бэшэһэн байха юм. Үнэн зүрхэнһөө партиие дэмжэдэг, тэрээндэ батаар этигэдэг залуу хүн. Өөрын онсо бодолтой, һанаһан, бодоһон юумэе суглаан дээрэ сэхэ хэлэдэг, дутуу дундануудые шүүмжэлдэг. Иимэл коммунистнууд мүнөө үедэ хэрэгтэй, тэдэнэр лэ партиин нэрэ бусааха зон гэжэ би хэлэхэ байнаб.

Манай партийна организаци хараалһан зорилгонуудаа муу бэшээр бэелүүлнэ. Олонхи коммунистнууднай ажалладаг коллективүүд соогоо хүндэтэй, эдэбхитэй зон юм. Отделени бүхэндэ цеховэ партийна организацинууд муу бэшээр хүдэлнэ. Хэдэн коммунистнуудтай коллективүүдтэ партийна бүлэгүүд бии. Тэдэнэй хэрэггүй тухай хэлэгдэһэн, бэшэгдэһэншье байха. Тоэд бидэ энээнһээ арсаагүйбди. Сэхыень хэлэхэдэ, һайн аша үрөөх харуулһан, шалгагдаһан онол аргануудые юунбэшээр бэелүүлнэ. Олонхи коммунистнууднай ажалладаг коллективүүд соогоо хүндэтэй, эдэбхитэй зон юм. Отделени бүхэндэ цеховэ партийна организацинууд муу бэшээр хүдэлнэ. Хэдэн коммунистнуудтай коллективүүдтэ партийна бүлэгүүд бии. Тэдэнэй хэрэггүй тухай хэлэгдэһэн, бэшэгдэһэншье байха. Тоэд бидэ энээнһээ арсаагүйбди. Сэхыень хэлэхэдэ, һайн аша үрөөх харуулһан, шалгагдаһан онол аргануудые юунбайнаб. Энэ үе соо еха хэмжээ ябуулганууdые хараалжа бэелүүлээбди гэхын аргагүй. Гэбэшье түсэбэй ёһоор хараалагдаһан суглааануud, партко-мой заседанинууд үнгэргэгдөө. Энэ жэлэй эхиннээ хойшо хамтын табан партийна суглаан үнгэргэгдөө. Парти доторой асуудалнууdые хэлсэхэһээ гадна, зондо хабаатай асуудалнууд харагдаһан байна. Партийна организаци ажахын асуудалнуудта оролсохогүй гэһэн эрилтые би ойлгоногүйб. Хүдөө нютагуудта энэ асуудал дайрангүй байхын аргагүй. Тиигээдшье бидэ хүн зоной аша туһада хүдэлхэ уялгатай хадаа юундэ тэдэнэй һанаа зобооһон юумэнһээ арсаха болонобибди? Энэ тон буруу. Ажалай ветеранда, гансашье тэрээндэ бэшэ, түлеэн, үбһэн, сабшалан гэхэ мэтэ хэрэгтэй. Эдэнийе шиидхэлгэдэ партийна организаци түрүүшын эелжээндэ туһалхэ уялгатай. Хүндэ дутэлөөгүйдөө, тэдэнэй һанал бодолоор ажаһуугаагүйдөө партида этигэл хэзээдэшье бусаахагүйбди.

Коммунистнууд, бусадшье зон һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд эдэбхитэй болоо. Дуугүйгөөр гараа үргэхэ хүн үсөөн. Өөрынгөө һанал, бодол хэлэдэг, дутуу дунданууdые шүүмжэлдэг болоһон ушарые һайн хубилалта гэжэ һананаб. Ушар тиимэһээ бүхы юумэ зонтой хэлсэхэ шухала. Тэдэнэй дэмжэгүй юумэн урагшаа ябахагүй. Мүнөө үедэ манай совхоздо «Крестьянское хозяйство»—таряашанай ажахы байгуулагдана. Энэмнай шэнэ юумэн, бэшэ тээ үгы хаш. Гэбэшье түсэбэй ёһоор хараалагдаһан суглааануud, партко-мой заседанинууd үнгэргэгдөө. Энэ жэлэй эхиннээ хойшо хамтын табан партийна суглаан үнгэргэгдөө. Парти доторой асуудалнууdые хэлсэхэһээ гадна, зондо хабаатай асуудалнууd

Дэлгүүрэй экономико: социальна хамгаалгын асуудалнууд

Буркоопсоюзай **советэй эзлжээтэ суглаан** hаяхан боложо үнгэрбэ. Тус суглаан **дээрэ аяар найман асуудал** зүбшэн хэлсэгдэж hэн. Суглаанда **хабаадагшад «Республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперацыни хамhабарин ажахынуудта** мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ **талаар хойшолуулашагүй** хэмжээнүүд тухайн Буркоопсоюзай **правленинин түрүүлэгшын** иэгэдэхи орлогшо **Д. К. НЕТУДЫХАТКЫН, «1991 оной экономическа** болон социальна хүсжэлтын **түсэбүүдые хубилгаха** ба батолха тухай правленинин **түрүүлэгшэ Л. А. БЛЯХЕРАЙ,** «Буркоопсоюзай Уставта **хубилалтануд ба нэмэлтэнүүдые** оруулха тухайн Буркоопсоюзай правленинин **эмхидхэлэй** таhалые даагша **Т. В. ГОРЮНОВАГАЙ** элидхэлиүүдые **гол** түлэб зүбшэн хэлсэhэн байна.

Советэй суглаанда Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын иэгэдэхи орлогшо **В. К. АГАЛОВ хабаадажа,** үгэ хэлээ. Тус суглаанhаа хэгдэhэн **тэмдэглэлнүүдые ушагшадай анхаралда** дурадхаабди.

ЭДЕЭ ХООЛ ЭЛБЭГЖҮҮЛАХЫН ТУЛА

Республикын райпотребсоюзууд, райпонууд бүлтадаа муугаар ажаллаа гэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, Ивалгын райпо (бэлэдхэлэй конторын директор Г. Б. Шагдарон, Яруунын райпотребсоюз (бэлэдхэлэй конторын директор В. В. Чинвик) Байгалай райпо (бэлэдхэлэй конторын директор П. В. Димов) байгша оной иэгэдэхи кварталай түсэбүүдые сум дүүргэhэн байна.

Мяха хүн зонhоо худалдажа абаха түсэб дүүргэдэггүй ябадалай гол шалтагаан гэхэдэ, хүн зон худалдаанда хомор байдаг эд барааг үгэхые гүйна, холимол тэжээл дутлдана. Тиихэдэ бэлэдхэлэй эмхинүүд худэлмэрээ hайнаар эмхидхэжэ шаданагүй бшуу.

Бэлэдхэлэй эмхинүүд хүн зонhоо үхэр, мал, хони хурьгадые худалдажа абаад, эдэнээ шахан таргалуулха, шэгнүүрыень нэмээхэ ёhотой юм гаа даа. Энэ худэлмэри Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын районуудта муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй гэжэ.

Һу бэлэдхэхэ түсэб мүнөө дээрээ бирагүйгөөр дүүргэгдэжэ байнхай. Байгша оной иэгэдэхи кварталай түсэб 30 процент дүүргэгдэбэшье, энэ хугасаа соо үнгэрэгшэ жэлэй хиhээ 300 тонноор ехэ hүн бэлэдхэгдэхэ ёhотой байгаа. Хэжэнгын, Прибайкалиин, Кабанскын районуудай худалдаа наймаанай эмхинүүд hу бэлэдхэхэ түсэбөө муугаар дүүргэнэ.

Тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй райпотребсоюз (правленинин түрүүлэгшэ Ю. Д. Васильев) hу бэлэдхэхэ талаар колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй ойлгуулажыхын ехэ худэлмэри ябуулhан байна.

Тус райпотребсоюз 1990 ондо 250 гахай шахан таргалуулаад, 120 центнер мяха нэмээжэ абаhан, 31 мянган түхэриг олзо оруулhан юм. Байгша оной апрель hарадэ республикынгаа бүхы райпотребсоюзуудай болон райпонуудай, бэлэдхэлэй конторонуудай хүтэлбэрилэгшэдэй семинар Мухар-Шэбэртэ үнгэргэжэ, тэндэхи райпотребсоюзай түрүү дүй дүршэл шудалhан байгаа. Баргажанай, Тарбагатайн, Ивалгын, Хурамхаанай болон бусад районуудай бэлэдхэлэй конторонууд hу бэлэдхэлые hайжаруулха талаар горитой хэмжээнүүдые абажа эхилбэ.

Һу худалдажа абалгые hайжаруулхын тула Буркоопсоюз урмашуулга болгон 500 мянган түхэриг эд бараа хүн зондо байгша ондо худалдахыень дурадхаба. Тиихэдэ бэлэдхэлэй конторонуудта ашаа зоодог мотоциклнууд, «Урал» мотоциклнууд үгтөө.

Хяагтын райпотребсоюзай «Сокол» гэжэ кооператив 600 толгой гахай шахан таргалуулаа, Зэдын райпогой

Хангалга ямар бэ?

Улаан-Үдэдэ банинуудай хүдэлмэрие гуримшуулха асуудалаар манай корреспондент Г. Дашеевагай олон ондоо албан зургаакуудаар ябажа бэлдэһэн статьяе уншагшадтаа дурадханабди.

ОЛОН МЯНГАН ХҮНДЭ... ОРИ ГАНСА БАНИ?

СОНОСХОЛ ҮГЭХЭЕЭ ЯАДАГ ЮМ?

Редакциин социально-экономическа таһагта эрхэтэн Н. Марков хандажа, 380 мянган шахуу хүн зонтой городто эдэ үдэрнүүдтэ ори ганса бани хүдэлөө гэжэ дуулгаба. Тиихэ зуураа Н. Марков иигэжэ онсолон хөөрөө һэн:

— Ороной ондоо ямар нэгэн хотодо иимэ олон үдэрөөр дулаанай сетьнүүдэй халуун үһа хааха, хаһаха гэшые үзөөгүйб. **Тэд халуун үһанай үгы байха үедэ городто ямар банин хүдэлхэ тухай радио, газетээр соносхол үгтэхээ яанаб!**

Үнгэрһэн амаралтын үдэр бани бэдэржэ, бүхы **Улаан-Удые** дэншээб. Намшуу хүнүүд дүүрэн ушараа даа. 1-дэхи горбаниин үүдэ «мүргөөд», ЛВРЗ гарабаб. Мүн лэ хаалгатай. Голхороошье һаа. Һааандаа үсэд гээшэм аргагүй. Авиазаводой үнинэй суутай банида бээ сэлмээхэб гэжэ һанаһамни, заһабарида байба. Тэндэһээ—Шишковко, Шишковкоһоо Октябрьска районой 3-дахи банида хүрэбэб. Тиин бүхэли үдэрөө бэдэрээд лэ, гэртээ бусааб.

Хэды: эзэгэ үрмаа хухарһыем ойлгоно ёһотойт. Һүүлдэ дуулан гэһэйм, эдэ үдэрнүүдтэ гансал Батарейкэдэхи бани хүдэлһэн байба. Һанаа үнөөндэ таарамжагүй гээшэнь. Хүн зоноо яахадаа иигэжэ гүйлгэдэг, зобоодог юм?

БАРИЛГАШАДҺАА ДУЛДЫДАХА

Ниислэл хотын эрхэтэнэй иимэ хөөрөөе шагнаһанай удаа городой коммунальна ажахын нэгэдэлэй директор А. А. Матвиенкэдэ тайлбари үгэхыень хандабабди.

— Һүүлэй үедэ албан зургаануудай байгууламжые хубилгажа дашуурагдан болоо. Анхандаа Гэр байрын-коммунальна ажахын министерство байһанаа үйлэдбэриин «Бурятжилкомхоз» нэгэдэл, тэрээнэй һүүлээр Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гэр байрын-коммунальна ажахын талаар комитет болгон хубилагдаба. Ажахын үүргэмнай эрид доошолоо. Арадай депутадуудай нютагай Соведүүд мүнгэн һангыемнай, ажалаймнай ехэнхи хубиие өөртөө даажа абаа ха юм. Манай нэгэдэл хадаа гус комитедэй, мүн горгуйсэдкомой мэдэлэй болоно.

Банинуудаар тодорхой харюу үгэбэл, иимэ: городой 3 бани — 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи — манай мэдэлэй юм. Бэшэнь — ЛВРЗ-гэй, авиазаводой, мелькомбинадай, шэлэй заводой гэхэ мэтэ предприятинуудай баланс дээрэ. Ушар тиимэһээ хүдэлмэридэнь отто ороллсодоггүйбди.

Май һарын хоёрдохи хахадта гансал 2-дохи бани (Батарейкэ) үглөөнэй 7-һоо үдэшын 11—12 саг болотор хүдэлөө. Халуун үһанай дулаанай сетьнүүдтэ бии болгоходо, 1-дэхи ба 3-дахи банинууд нээгдэхэ.

1-дэхи бани тушаа тусгаар тогтомоор. Үһа халаадаг өөрын котелнуудтай юм. Гэбэшье «Бурятгражданстрой» нэгэдэлэй 1-дэхи РСУ (управлениин начальник Г. И. Богданов) 1985 ондо банида техническэ залгалаа барихадаа; проектһээ хадуурже, голодоһотойгоор хэһэн байгаа. Газар дорохи үһанай гарахадаа, энэ байшангай һууринь муудажа, аварийна байдалда ороо.

Ушар иимэһээ заһабарилгын хэгдэхэ саг соо бани хаагдаба. Мүнөө Г. И. Богдановай хутэлбэрилдэг управленииндэ барилгашад голодоһо усадхажа байнхай. Дүүргэхэтэйнь сасуу бани нээгдэхэ.

Дулаанай сетьнүүдтэ халуун үһанай үгы болоходо, ямар банинуудай хүдэлхэ, үгы тухай радио, газетээр соносхол дамжуулжа байха хэрэгтэй гэһэн ажаглалта тон зуб. Саашадаа энээнийе бэримталхабди.

«МАТВИЕНКО ӨӨРӨӨ ЗӘМЭТЭЙ»

Гэбэшье А. А. Матвиенко 1-дэхи банин заһабарилга хэзээ дүүргэгдэхэб гэжэ хэлэбэгүй. Тиимэһээ «Бурятгражданстрой» нэгэдэлэй 1-дэхи РСУ ошобоб. Г. И. Богданов ямар хэрэгээр ерэһыемни ойлгоходоо, А. А. Матвиенкые... хараажа ороо:

— Заһабарилга гурбан недели соо хэмээр юм. Тэд Матвиенко мүнгэ түлэхэнээ таһа арсаа. Голодоһо — танайхи, миинтээр усадхагты гэнэ. Тэд бидэ голодоһо хэгүйбди. Юрэл, өөһэдынь (банин) газар доогуурхи дулаанай сорго эбдэрээд, үһан гаража, байшангай һуури гэмтээгээ юм. Тиимэһээ түлэхээ арсаһаниинь гайхалтай.

Гэхэһээ гадна өөрөө Матвиенко манай «Бурятгражданстрой» нэгэдэлэй трестые (мүнөө энэ трест үгы болонхой) толгойлжо байха үедөө энэ баниин барилгые ударидаһан юм. Голодоһогүйгөөр, һайнаар хэгдээ һэн гэжэ мэдэжэ байгаад, иигэжэ бидэнэрые гэмнэхэдээ яанаб?

РСУ-гай ахамад инженер И. В. Фалк:

— Нухэр Матвиенко мүнгыень түлэхэ уялгатайгаар бэшэмэл мэдүүлгэ манда эльгээһэн юм. Мүнөө өөрынгөө үгэһөө буршажа байна.

Мүнөө банн дээрэ хүдэлмэрээ зогсоонхойби. Мүнгэ түлөө һаань — дүүргэхэбди, үгы һаань — үгы.

1985 ондо модошо дарханаар хүдэлһэн, баниин энэ байра барилсаһан В. П. Кутузов:

— Газар дорохи үһан гараад, һуурниень муудхаа гэжэ буруу. Өөһэдынь дулаанай соргонууд тэнэршэнхэй байгаа ха юм. Экскавааторааб малтаад үзэхэдэ, бүри горхон мэтэ харьялжа байгаа. Газар дорохи үһан урасхал бэшэ, тогтомол шэнжэтэй ха юм. Залгалаае бидэ һайн шанартайгаар барыа һэмди.

ХЭЗЭЭ БОЛСТОР ЗАРГАЛДАХА ЮМ?

Иигээд лэ үйлэдбэри хоорондын зуришэлдөөн боложо, бани заһабарилха хэрэг хойшолуулагдана ха юм. Хэн нэгэниньшье — А. А. Матвиенкэшье, Г. И. Богдановшье томо хутэлбэрилэгшэд аад лэ, яатараа хэлзээ ойлголсожо ядаа юм? Тиимэл һаа орёо гээшэ гү — хамтаараа суглараад, зубшоод, хэрэгээ ургашань ябуулхада? Городой коммунальна ажахын ба «Бурятгражданстрой» нэгэдэлнүүдэй түлөөлэгшэдэй заргалдаһаар байтар саг ошожол байна. Бани бэдэржэ дэншээшэд үсөөрнэгүй. Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гэр байрын - коммунальна ажахын комитет (туруулэгшэнь В. Л. Думнов), «Бурятгражданстрой» нэгэдэл (эрхилэгшэнь А. П. Рева) дурсагдаһан асуудалай олониитэдэ тон шухагые мэдэржэ, дары хэмжээнүүдые абаха ёһотой гэжэ һанагдана.

ГУРИМТАЙ, СЭБЭР, АЯТАЙ

...Саг үргэлжэ заһабарилгада байдаг, хоорондоо хэлсэһэн, мэтэ нэгэ үедэ эбтэй хаагдашадаг баниннуудые шоо үзэхэ зуураа олоной дунда һайн суутай, эдэ үдэрнүүдтэ ори гансаараа хүдэлһэн 2-дохи баниие (Батарейкэ) алгад бу гарая. Майн 30-най үдэр эндэ хүрэһэмнай, хүнүүдэйнь олон гээшэнь, обооролдожо холоһоо харагдаа һэн. Гээд, досооньшье — гадаһа табихаа зайгүй.

— Үглөөнэй 5-һаа хүнүүд оошор эзэлээ юм ха. Бидэ оройтоһон түла адагынь 3 час байхабди.

— Ямар бани хүдэлхэб гэжэ соносхол үгэхээ ядаг юм? Ашаталаа амидатараа бэдэрһэнээ, энэ ложо ерэбэбди.

— Биледынь оройдоо 16 мүнгэтэ гэнэ. Миинтээр ха юм. Харин 1-дэхи банида кабинкань хаагдахагүй аад, биледынь үнэтэй. Үнэн зубэй үзүүр үндэһэн манда олдохо бэшэ даа...

Энэ банийе, мүн механическа прачечные даагша Л. П. Рыжаковатай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Людмила Петровна, город соо ори ганса баниин хүдэлжэ байхада, хэды зон үдэрэй туршада танай банида бээ угаанаб?

— 1400—1500 хүн. Ушөөшье олоороо ерээ ааб даа. Тэд эзлжээндэ зогсохоёо залхуураад ябашана. Үглөөнэй 7-һоо һүүниин 12 болотор баицигуудай хүдэлнэ. Хоёр халаандашье һаань, эсэнэд даа эдэмнай

Людмила Петровна өөрөө анхан Буркоопсоюзай албанда хүдэлжэ байһанаа энэ тушаалда ороо юм. Дүшэ гарамгай нөһанай, яб гэмээр хубсаһан, сэбэр сарюун шарайтай эхэнэр байба. Захиргаанайнь байрада ороод, ариг сэбэрыень, гуримтай зохидыень һайшаабабди... Хүдэлмэрилэгшэдэй амардаг, хоол бариддаг таһалга, актова зал — хуу гоёор шэрдэгдэнхэй, ялайшатараа үзэагданхай. Хэды олон зоной нэгэ мүһэн ерэбэшье, бани соонь сэбэр, банцигуудынь тердиһогүй һурамхяар хүдэлнэ.

—Иимэ коллектив абаһаар бии болоогүй. Архи уугаад, ажалдаа гарангүй зобоогшод анхандаа бии һэн. Тиимэ зонтой хахасаабди. Нарин нягта хүнүүд мүнөө хүдэлнэ. Олонхинь наһатай зон. Гэбэшье, тэдэнэртэ гомдохо үндэһэн үгы. Аполинария Николаевна Устинова, Райса Петровна Димова, Людмила Петровна Сотникова... Хоёр хүнэй анхан хэхэ хүдэлмэриие нэгэндэ даалгаад, мүнгыень дээшэлүүлээд үзэһэнай — дүнгынь эли.

Гурбан асуудал Л. П. Рыжаковагай һанаае зобооно. Нэгэдэхинь — баниин биледэй сэн — оройдоол 16 мүнгэтэ. Тиимэһээ гарза гайда ороһониинь ойлгостой. Гэхэ зуура гомдолнуудай ба дурадхалнуудай дэбтэр соонь гансал һайшаал, магтаалай үгэнүүд бэшэгдэнхэй. Людмила Петровна дээгүүр тушаалтадта хандаад үзөө, тэд заһабарилга хагты — удаань хараха үзэхэбди гэхэһээ ондоо туһаламжа үгы.

Хоёрдохинь гэбэл, пивэ худалдадаг баар баниин хажуудa нээгдэнхэй юм. «О, одоол гоё гэшэл!»— гэлдэхэ зариман. Тэд үдэрөө дүүрэн үймөө, хэрэлдээ, заримдаа наншалдаашье хараха, аятай аал? «Доройтожо ерэхэдээ, банида ороһон, гараһан хүнүүдтэ хүндэрнэд. Үмсынгөө машинаар ерэгшэд мүнөө үзэгдэхээшье болёо»,— гэжэ Людмила Петровна тододхобо.

Энэ баар хааха гү, али ондоо гээшэнь абаашуулхэ зрилтэтэйгээр горгуйсэдкомдо оло дахин лэ хандаа. Тэд хоёһон найдуулгануудһаа сааша ошоногүй.

Гурбадахи асуудал гэбэл, урдань байһан парикмахерска хаагдашоо һэн. Батарейкэдэхи зон эндээ үнэзэ заһуулжа дадаһай болоһон аад, мүнөө ехэл ядалсана. Хүгшэд, үбгэдшье һаа, городой түб ошожо, бээ зобоохогүй һэн аабза.

Урагшаа һанаатай хутэлбэрилэгшэ бүхэн саана далдахана ямар нэгэ хүсэлтэй байдаг гээшэ. Капитальна заһабарилга хэхэдээ, фойе-баар эхмидхэжэ, ургамал ногоогоор шанаһан унда-сай, хүнгэн хоол худалдадаг болохо юм ха.

— Хэхэ юумэн ёхэ. Хоёрдохи жэлээ эзлжэтэ амарелтала абанагүйб. Харин хаана хүдэлнэш гээд зарим нухэдэйнгөө асуухада, «Банида» гэхэдэм, ехэл голодог яизетай агша. Байгаал юм ааб даа бани гэжэ һанадаг бэшэ аал даа,— гээд, Людмила Петровна урихаанаар энеэбхилээ һэн.

РЕДАКЦИЙАА: Баниин биледэй үнэ сэн, пивэн баар, парикмахерска тухай асуудалнуудаар зохихо зургаануудта хандажа, хэмжээ абахыень яаруулхабди.

✧ Энээнһээ урда тээ манай ороондо эдеэ хоол тон үнэгүй гэжэ тоологдожо байгаа. Зүгөөр һайнаар сасуулан хараад үзэхэдэ, нэгэ бага ондоо шэнги гэжэ «Аргументы и факты» газетэ бэшэнэ. Тиимэһээ нэгэ иимэ сасууламжын таблица уншагшадай анхаралда дурадхая.

Оронууд	Юрэнхы салин	Налог	Байрын түлөө түлбэри. Коммунальна хангал.
СССР	255	25	10
США	1900	380	270
Япон	2550	435	315
ФРГ	1800	545	225
Англи	1500	300	200
Финляндиа	1800	555	190
ЮАР	520	115	85

Саашань хэлэхэдэ, США-да үхэрэй мяхан 6 доллар 75 центтэ юм. Иигээд харахадаа, һаа болотор манай ороондо иимэ мяхан 2 тухэриг гэжэ тоолоо һаа, 3,3 дахин үнэтэй гээд һанахаар. Зүгөөр 6,75 доллар хадаа американ худалмэриишэнэй юрэнхы салингай 0,54 процентнь болоно. Харин СССР-тэ энэ 0,54 процент гээшэнь 1 тухэриг 20 мүнгэн юм. Иимэ сасуулта хэхэлээрээ, бодожо үзэхөөр байна бээ!

Харин оронуудай лой зуйлнуудэй ту 1989 оной сэнгүүд худалмэриишэнэй нэй хэмжээгээр (май түлөө тухэри

✧ СССР-эй Зам харилсаанай министерствын Главна управленииндэ начальник Н. Митинэй мэдээсэһэнэй ёһоор поездуудтай мүргэлдэһэнһөө боложо, 1990 ондо 448 хүн хосороо, 496 хүн шархатаа, 732 автомобиль болон трактор бута сохигдоо, 598 локомотив, 53 вагон эбдэрээ, 1940 метр утатай түмэр зам һандаргдаа. Һайнаар шэнжэлээд үзэхэдэ, иимэ бүхы ушернуудай 98,7 процентнь автотранспорт жолоодогшодой гэмээр ушараа.

Эдеэ хоолой зуйлнуудэй	США	Япон	ФРГ	Англи	Финляндиа
Шэниисын хилээмэй	0,25	0,35	0,50	0,30	0,45
Бэрайгар	0,20	0,45	0,80	0,50	0,65
Үхэрэй мяхан (яһангаяа)	1,20	3,00	1,15	1,55	2,66
Тахяа (бройлер)	0,35	1,50	1,15	0,75	1,00
Пастеризованно һүн	0,12	0,20	0,15	0,20	0,19
Тоһон	0,85	1,45	1,00	1,10	2,00
Үндэгэн (арбэн)	0,15	0,20	0,30	0,35	0,40
Ургамалай тоһон	0,35	0,40	0,45	0,40	1,30
Апельсинүүд	0,25	0,45	0,35	0,35	0,35
Яблокануудэй	0,25	0,55	0,30	0,30	0,25
Хартаабха	0,12	0,20	0,12	0,11	0,16
Капуста	0,12	0,15	0,13	0,20	0,21
Элһэн саахар	0,15	0,25	0,22	0,22	0,35
Кофи	1,15	2,75	2,00	2,15	1,75
Хара сай (100 гр.)	0,40	0,60	0,80	1,50	0,45
Пивэ (0,33 литр).	0,05	0,15	0,07	0,07	0,21

Оройдоо 1,3 проц дээсэлгын болон хэрэгсэлнүүдэй эб һанһаа боложо ушараа. (**«Гласность», «Факты» газетэнүүдэй хэблэлэй агентствоһоо**)

АЛЬМАНАХ МҮНДЭЛБЭ

Манай республикада «Эрдэм» гэһэн нэрэтэй шэнэ альманах мүндэлбэ. Энэ альманахай хуудаһануудтэ гол түлөб залуушуулай ажабайдалай орёо шухала асуудалнуудэ эрид хурсаар, табигдажа байхаар хараалагдана. Гадна эрдэм һуралсалай мүн соёлой талаар материалнуудэ саг үргэлжэ толилогдожо байха юм.

«Эрдэм» гэһэн альманахые РСФСР-эй ЛКСМ-эй Буряадай реском, Буряадай ССР-эй Эрдэм һуралсалай министерство эмхидхэн байгуулба. Тус альманах һарадаа нэгэ дахин ород, буряад хэлэн дээрэ гаража байха.

Манай корр.

БУЛТАДАА ХАБААДАЯЛ

Оршон тойронхи байгаали хамгаалха бүлгэмэй республиканска совет Буряад ороной бага гол, горходые аршалан хамгаалха шалгалта эмхидхэхэ тухай тогтоол үнгэрэгшэ жэлэй эхиндэ баталан абаа һэн. Тус тогтоол бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд мүнөө хэр дүүргэгдэжэ байна хаб гээд хараажа үзэлтэй.

Үнгэрһэн үе соо республика дотор хоёр шалгалта үнгэргэгдэбэ. 1990 оной ноябрь һарада үнгэргэгдэһэн шалгалтын дүнгөөр байгаали хамгаалха Хориин районой бүлгэм һайн эмхидхэлтэй гэжэ тэмдэглэгдэһэн байгаа. Байгаали хамгаалха бүлгэмэй хутэлбэрилэгшэд район соогоо шалгалтын комиссии байгуулхадаа, нютаг бүриһөө эдэбхитэй түлөөлэгшэдые дэбжүүлһэн, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулһан юм. Мүнөө «Георгиевский», Дээдэ-Тайлсын совхозуудай үһа голой эрьеэр байрладаг малай фермэнүүд тусхай хиналта доро абтанхай. Тиин Удын, Хүлэй, Тайлсын сельскэ Соведүүдэй газаар дээгүүр урдажа гарадаг голой эрье зубшан һөөг бургааһан, модод һуулгадажа эхилбэ. Тус районой эдэбхитэд жэлдээ хоёр удаа — хабарай, намарай һарануудта байгаали хамгаалха тусхай субботник үнгэргэдэг болоһониинь һайшаалтай. Субботнигто Удын, Дээдэ-Тайлсын, «Георгиевский» совхозуудай ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадажа, бага гол, горходые сэбэрлэһэн, модо һуулгаһан байха юм.

Хориин районой газар дээрэ 59 бага горхон тоологдоно. Харин тэдэнэй 23-ниинь тосхон һууринуудта хүрэжэ ерэхээ болиһон, эхиндээ бог шоройдо дарагдажа, хатажа һалаһан гэжэ шалгалта тодоруулһан байна. Зүгөөр бага гол, горходой үһаар сабшалан, бэлшээриеэ ундалуулдаг ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай ухаан бодолоо юундэ хүдэлгэдэггүй, һаналаа табихаяа болиһон гээшэб гэһэн асуудал гарана.

Хоёрдохёор, хадын үбэрһөө эхиеэ абадаг бага гол, горходой эрье зубшаад хайра гамгүйгөөр мэдон отологдоно, сэбэрлэгдэнэшьегүй. Энээнһээ уламжалан, жаахан горход хатажа, ажахынуудай сабшалан, бэлшээринүүдтэ хүрэхээ болёо ха юм. Эдэ бүгдые гуримшуулха, заабари үгэжэ байха ёһотой модо бэлэдхэдэг предприятинууд, госпромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд байгаалиин баялигуудые арьбадхаха үзэлгаяа һанаһанда хүрэмөөр ябуулнагүй.

Республикын ажахынуудта бага гол, горходые аршалан хамгаалха талаар Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол абаһанай һүүлээр Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Кабанскын районуудта эмхидхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ, үһа голой түлөө харюусаха зэдынь тодоруулагдаһан байна. Дурсагдагша районуудай ажахын хүтэлбэрилэгшэд голой эрье һабые сэбэрлэжэ, хадын боориһоо эхиеэ абаһан голнуудаа сабшалан, бэлшээри хүрэтэр асардаг болоһониинь һайшаалтай. Тиигэбэшье гол, горходой эрьеэр түбхинэһэн малай байрануудай захаар үһа бузарлаха ябадал болоюулха хүдэлмэри багаар хэгдэнэ.

Үнгэрөөд байһан үе соо Бэшүүрэй, Загарайн, Тарбагатайн, Октябрьска, Советскэ, Баунтын районуудай хүтэлбэрилэгшэд бага гол, горходые хамгаалха талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри муугаар ябуулна гэжэ тэмдэглэг. Байгаали хамгаалха бүлгэмэй республиканска советэй президиум дурсагдагша районуудай оршон тойронхи байгаалиин түлөө харюусадаг хүтэлбэрилэгшэдэй уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхыень зааһан байха юм.

В. НЕУСТРОЕВ.
Байгаали хамгаалха бүлгэмэй республиканска советэй гэшүүн.

СПОРТ

АЙЛШАДНАЙ ШАЛГАРБА

1960 гаран онуудай үеэр Агын округто столой теннис ехэ дэлгэрэнги байһан юм. Коллектив бүхэндэ гэхээр, клангаяа һургуулинуудта, спортын энэ зүйл эрхилдэггүй хүн гэжэ хомор бэлэй. Тэд 1980-яад онуудта столой теннис мартагдажа, олонной анхарал татахаяа болёо һэн. Гэбэшье нютагайхиднай энэ дутагдалаа мэдэржэ, һүүлэй үедэ теннис наадаар һонирходог болобо.

Һаяхан Илалтын үдэртэй дашарамдуулагдан, Могойтын районой түрүү һуури эзэлхыни түлөө нээмэл мүрысөөн Зугаалай нютагта үнгэргэдэжэ, олоной анхарал татаба. Онсо тэмдэглэхэ ушар гэхэдэ, энэ мүрысөөндэ 35-һаа дээшэ наһатайшуул хабаадалсаа. Монголой Арадай Республикын Дорнод, Хэнтэйн аймагуудай, Буряадай ССР-эй бэлигтэй бэрхэ теннисистнүүд энэ тэмсэлдэ хабаадалсажа, улам һонирхолтой болгобо. Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлһэн тэмсэлэй эсэстэ илагшад тодорбо. Эрэшүүлэй дундаһаа Улаан-Удэ хотын техникумэй багша, спортын мастерта кандидат Тумэн Цыренов эрхимлэбэ. СССР-эй спортын мастерта кандидат, Зүүн Сибириин технологическа институдай багша, техническэ эрдэмэй кандидат Добчин Батоев хоёрдохи һуурида гараба. Эдэл хоёр-хоёроороо мүрысэхэдөө, хэндэшье мүхөөгөө үгтэбэгүй. Улаан-Удэ хотын түлөөлэгшэ Владимир Протасов шангай гурбадахи һуури эзэлбэ.

Монгол ороной түлөөлэгшэд Хандажаб, Оюунчимэг гэгшэд эхэнэрнүүдэй дундаһаа шалгарба. Сагаан-Шулуутай нютагай түлөөлэгшэ Дарима Кукшинова шангай гурбадахи һуури эзэлээ һэн. Мүрысөөндэ илагшад болоч шангай һуури эзэлэгшэд урмашуулагдаба. Тон шухалань гэхэдэ, энэ мүрысөөн округто столой теннис улам хүгжөөхэ хэрэгтэ горитойхон түлхисэ боложо үгэбэ.

В. ГАРМАЖАПОВ.

ХАРЮУСАЛГАТАЙ МҮРЫСӨӨНҮҮДТЭ БЭЛДЭНЭ

Байгша оной май һарын хоёрдохи хахадта дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Монголой суглуулагдамал команда Улаан-Удэ хото ерэ һэн. Манай штатнабэшэ корреспондент В. Сыдеев командын ахамад тренер, уласхоорондын категориин экстра-классай судья Адуучийн Басхуутай уулзажа хөөрэлдөө хэһэн байна. Энэ хөөрэлдөөснь доро толилбобди.

— Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Монголой суглуулагдамал командын ахамад тренер болоһоор манай республика түрүүшынхээ ерэбэт. Манай эндэ танийе спортын арбитр гэжэ һайн мэдэхэ. Гадна та хэзээнһээ командынгаа ахамад тренерээр хүдэлжэ эхилээбта?

— Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар «Сельская жизнь» гэһэн газетын шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэдэг уласхоорондын мүрысөөндэ судья болохоёо Улаан-Удэ урдань ерэгшэ һэм. Гэхэтэй хамта судьягай мэргэжэл эндэл тон һайнаар мүлеэб гэжэ һанагшаб. Харин оронойнгоо суглуулагдамал командын тренерээр гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байнаб. Ахамад тренерээр хүдэлхэ гээшэмнай хүшэрхэн байна даа. Атлет бүхэн өөр өөрын зан абаритай. Хүн бүхэндэнь «түлхюур» олохо хэрэгтэй. Мүнөө макай команда эбтэй эзтэй коллективһээ буридэнэ. Манай амжалтануд үшөөл урламнай гэжэ хэлэхэ байнаб. Бидэнэр эндэ һорилго хэхээ ерэзд байнабди. Энэ хадаа монгол, буряад барилдаашадай хоорондохи харилсаа холбоое улам үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ бээ гэжэ һанагдана.

— Үнэхөөроошье арбаад жэлэй саада тээ, Москвагай Олимпиадын урдахана танай атлетүүд Улаан-Үдэ ерэжэ һорилго хээ һэмнай. Мүнөө тантай тренерээр хүдэлжэ байһан Болд командын бүридэлдэ байгаа.

— Манай атлетүүд 6 жэлэй саада тээ баһа суггаа һорилго хээ һэмнай. Та тэрэниие мартаад байнат. Улаан-Удэдэ үнгэргэгдэхэ уласхоорондын мүрысөөндэ бэлдээ һэмди. Тиихэдэ манай 5 барилдаашан, тэдэнэй дунда Болдшье мүрысөөнэй түрүү һуури эзэлээ һэн. Харин Москвагай олимпиадада гансал Даваажав мүнгэн медальда хүртөө бэлэй. Тиихэдэ Болд зургаадахи һуурида гараһан юм. Энээнэй һүүлээр Болд хоёр удаа дэлхэйн чемпионадай мүнгэн медальда хүртөө һэн. Богонёор хэлэхэдэ суггаа һорилго хэхэдээ бэлиг шадабаряа мүлихэ дээшэлүүлхэ талаар бэ бэедээ сохээр нүлөөлнэбди. Һорилгомнай ашаг үрэтэйгөөр үнгэрнэ.

— Танай барилдаашад Азэй түбиин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ яһала амжалта түйлаба. Энэн тухай богонёор хөөрэжэ үгыт.

— Энэдхэгэй Доли хотодо үнгэргэгдэһэн дэлхэйн чемпионадта манай суглуулагдамал команда хоёрдохи һуури эзэлээ. Түрүүшын һуурида Иранай атледүүд гараа. Хубиин тоосоогоор Энхбаяр, Гансух гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүртэ чемпионууд болоо. Эрхим һайнаар барилдажа байһан Цэдэнсодном Хойто Корейн барилдаашан, дэлхэйн хоёр дахин чемпион Кия Ян Сану гэгшэдэ шүүгдэжэ хоёрдохи һуури эзэлхэ баатай болоо һэн. 52 килограмм шэгнүүртэ барилдадаг Энхбаяр Иранай барилдаашан, дэлхэйн темпион Таркантай барилдахадаа, нэмэлтэ саг соо нэгэл очко алдаа бэлэй. Тиигэжэ бронзо медальда хүртөө һэн. Хүндэшэг, мүн хүндэ шэгнүүртэй барилдаашад сооһоо Тумэнаст, Жавхалантог гэгшэд баһа гурбадахи һууринуудые эзэлээ. Манай урдаа хараха абарга барилдаашадай мүнөө бүлтадаа шахуу Улаан-Удэ ерэнхэй. Дэлхэйн чемпионадта бэлэдхэл хэжэ байнабди. Гадна хоёр ороной атледүүдые хоорондонь барилдуулжа үзэнэбди.

— Буряад барилдаашадай бэлэдхэл хэр гээшэб? Танай һанамжа.

— Хоёр тегын барилдаашад элдэбын арга дүрэкүүдые хэрэглэхэ гэжэ ороолдоо. Танай атледүүд хүл дээрээ барилдахадаа дан һүрхэй бэшэ байна гэжэ элирээ. Энээндэ анхаралаа ехээ хандуулха ёһотой гэжэ һананаб. Зүгөөр дүрбэлжоод (партер) барилдахадаа яһала муу бэшэ техникэ харуулаа. Буряад барилдаашад сооһоо Сергей Замбалов, Тумэн Жаргалов гэгшэд намда һайшаагдаа. Суута барилдаашан, дэлхэйн чемпион Борис Будаев ямаршье зиидаагай мүрысөөндэ эрхим һайнаар барилдажа шалгарһаар.

Үшөө саг бии. Тиимэһээ нлангаяа танай залуушуулда дутагдалнуудаа усадхаха арга боломжо яһала бии гэжэ хэлэхэ байнаб. Иигэһээр СССР-эй арадуудай спартакиада эхилхэнь, удаань дэлхэйн чемпионат. Ехэл харюусалгатай мүрысөөнүүд эхилхэнь.

— Һайн даа. Манай нютагта һайнаар ашаг үрэтэйгөөр һорилго хэхыетнай хүсэнэб.

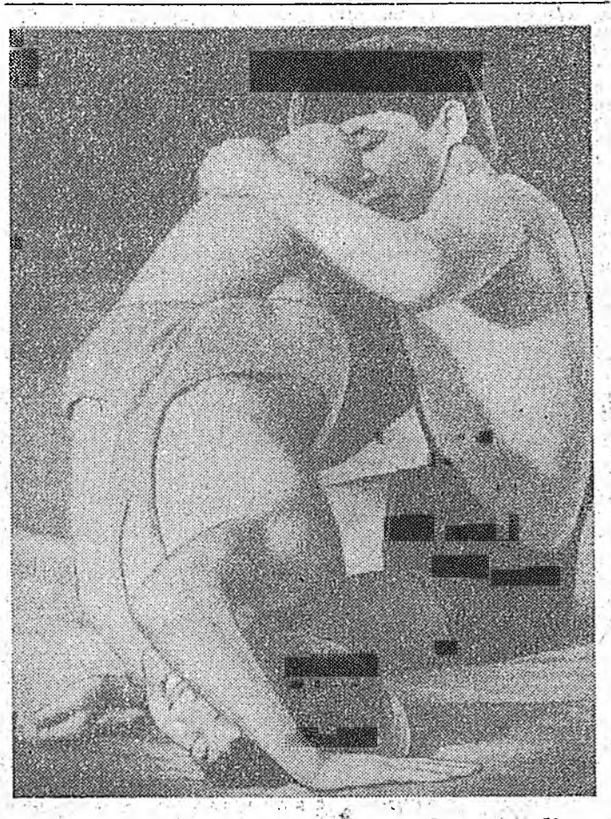

«Эгээл энэ үедэ хэниинь юуй гэжэ бодоно хаб?». Р-Н. БАЗАРОВАЙ фото.

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, РСФСР-эй КП-гэй Буряадай республиканска коми

Редакторай орлогшо П. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес: 670000. Улаан-Удэ, Каландаришвилкин үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный— 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин — 2-50-52, секретариадай— 2-66-76, таһагууд: нинтын-политическэ—2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, 2-67-81; социально-экономическа —2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-69-58; соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай — 2-60-21 (даагшань), 2-57-63; олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-67-81; оршуулгын — 2-60-91; коммерческэ — 2-69-58; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающиннуудай)—2-35-95, манай корреспондентнүүд: Барга жанда —91-1-44, Закаменскда—31-61, Агинскда —3-40-69. КПСС-эй рескомой хэблэлэй телефонууд: директор —2-37-32, бухгалтери—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газетэ жэлдээ 260 дахин гараха. Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Газетын индекс 50901. Тираж 6600. Хэблэлдэ түшаагдаһан саг: 21.50.

Буряадай ССР-эй Госкомиздадай республиканска типографьда газетэ бэлдэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-62-85.